

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2019 m. birželio 11 d.

Tarptautinė ekonominė aplinka pablogėjusi. Tebesitęsianti įtampa tarptautinės prekybos srityje, didelis neapibrėžtumas dėl tolesnių politikos priemonių, sumažėjęs rinkos dalyvių pasitikėjimas lemia mažesnę ekonominę plėtrą pasaulyje. Palankesnės finansavimosi sąlygos ir gera padėtis darbo rinkose didina ūkio aktyvumą pasaulyje, bet to nepakanka atsverti gerokai sumažėjusį investicijų augimą ir ypač sulėtėjusią tarptautinę prekybą. Numatoma, kad pastaroji šiemet didės lėčiausiu tempu nuo pasaulinės finansų krizės laikotarpio. Pastaruoju metu tarptautinė prekyba kyla mažiau nei visa pasaulio ekonomika: istoriniai duomenys rodo, kad tai – neįprastas reiškinys, galintis turėti neigiamų pasekmių vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Prislopusi tarptautinė prekyba gali neigiamai veikti darbo našumą ir ekonominę plėtrą pasaulyje, nes tai nepalankiai veikia įmonių konkurenciją, specializavimąsi ir žinių sklaidą.

Lietuvos ekonominė raida tebėra veržli ir tuo ji išsiskiria dabartinės tarptautinės aplinkos kontekste. Gana sparčiai auga daugelis ūkio aktyvumą atspindinčių rodiklių. Nors tarptautinė ekonominė aplinka pablogėjusi, eksportas kyla nemenkai. Ypač gyvybingas lietuviškos kilmės prekių eksportas, kurio augimas praėjusiais metais sulėtėjo mažiau nei kai kurių kitų eksporto sudedamųjų dalių (pvz., paslaugų eksporto ir reeksporto plėtros tempai krito daug labiau). Prie tokios eksporto raidos, matyt, prisideda anksčiau reikšmingai kilusios įmonių investicijos. Pastarosios išplėtė įmonių gamybinius pajėgumus, pagerino jų konkurencingumą, o tai sudarė sąlygas didinti gamybą ir eksportą. Pastebimai kyla ne tik eksportas, bet ir vidaus paklausa, visų pirma – privatusis vartojimas. Nemenką jo augimo tempą lemia daugelis veiksnių – tai ir kylantis darbo užmokestis, ir sumažėję atskaitymai iš jo, ir didesnės socialinės išmokos.

Esama nemažai pokyčių darbo rinkoje, bet esminių vertinimų tai kol kas nepakeičia. Nebegausėja įmonių, teigiančių, kad jų veiklą riboja darbuotojų trūkumas. Jau kelis ketvirčius vis lėčiau didėja darbo užmokestis privačiajame sektoriuje. Tačiau vis dėlto šis darbo atlygio kilimas tebėra nemenkas – jis viršija sukuriamos pridėtinės vertės didėjimą. Kitaip sakant, darbuotojams atitenkanti sukurtos pridėtinės vertės dalis auga, o tai rodo įtampą darbo rinkoje. Kita vertus, lėtesnis darbo užmokesčio didėjimas privačiajame sektoriuje nestebina, nes čia jau kelerius metus darbo atlygis kyla daug daugiau nei darbo našumas, o tai ilgai tęstis negali.

Lietuvos ūkio aktyvumas viršija potencialųį jo lygį. Įdomu tai, kad prastesnė tarptautinė aplinka šiuo metu ne tik varžo Lietuvos ekonominę plėtrą, bet ir riboja didesnių disbalansų susiformavimą. Įmonėms, geriau pasirengusioms konkurencijai ir nuosekliai besirūpinančioms investicijomis ir našumu, yra lengviau atlaikyti atsiradusius iššūkius. Tokios įmonės gali užtikrinčiau augti, net kai užsienio paklausa yra pablogėjusi, o darbo sąnaudų kilimas tebėra nemažas, nes tokiose įmonėse darbo našumas yra veržlesnis. Kitoms gi įmonėms tiek vidaus, tiek išorės paklausa yra svarbesnė, o prastesnė tarptautinė ekonominė aplinka gali pristabdyti jų plėtrą ar veiklą. Tai ypač svarbu turint mintyje tai, kad neigiami pasaulio ekonominės raidos pokyčiai nebūtinai yra trumpalaikiai.

Veiksniai, lemiantys prastesnius pasaulio ekonomikos rodiklius, gali būti svarbūs ir artimiausius keletą metų. JAV ir Kinijos 2018 m. įvesti tarifai jau kurį laiką turi tiesioginį ir netiesioginį poveikį tarptautinės prekybos srautams, o šiemet šios šalys paskelbė apie naujus tarifus. Neaiškumas dėl tolesnės prekybos politikos (kylantis tiek dėl paminėtų šalių veiksmų, tiek dėl *Brexit* eigos) tebėra didelis, o tai toliau neigiamai veikia investicijas pasaulyje ir nuo jų stipriai priklausančią tarptautinę prekybą. Numatoma, kad Lietuvos prekybos partnerių importas, t. y. iš Lietuvos eksportuojamų prekių ir paslaugų paklausa, šiemet padidėjusi maždaug ketvirtadaliu mažiau nei pernai, vėlesniais metais augs tik po truputį.

Lietuvos ir tarptautinės ekonominės raidos skirtumai dar kurį laiką išliks, bet vis dėlto ūkio augimas Lietuvoje palaipsniui mažės. Ūkio aktyvumui esant virš jo potencialo, palaikyti sparčią ekonomikos plėtrą tampa vis sunkiau. Augimo potencialą galėtų didinti investicijos, tačiau joms šiuo metu aplinka nėra pati palankiausia. Neapibrėžtumas dėl pasaulio ekonominės raidos gali varžyti investicijas ir Lietuvoje. Bendrą investicijų didėjimą turėtų riboti ir mažiau augsiantys lėšų iš ES paramos fondų srautai. Ūkio augimo potencialui svarbūs ir darbo išteklių. Dirbančiųjų pastaruoju metu Lietuvoje pagausėjo, tačiau jų nebūtinai daugės ateityje, nes demografinės tendencijos yra prastos, o suintensyvėjusi imigracija gali jų neatsverti. Dabar numatoma, kad 2018 m. išaugęs 3,5, šiemet Lietuvos realusis BVP padidės 3,2, o kitąmet – 2,5 proc.

Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2019 m. birželio mėn. progozė ^a			2019 m. kovo mėn. progozė		
	2018	2019 ^b	2020 ^b	2018 ^b	2019 ^b	2020 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	2,5	2,4	2,3	2,5	2,4	2,3
BVP defliatorius ^c	3,3	2,4	2,2	3,4	2,4	2,2
Darbo užmokestis ^d	9,6	8,1	6,7	9,6	8,1	6,7
Importo defliatorius ^c	4,7	2,1	1,8	4,7	1,8	1,8
Eksperto defliatorius ^c	3,8	2,0	1,7	3,8	1,8	1,7
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas ^c	3,5	3,2	2,5	3,4	2,7	2,6
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	3,9	4,0	3,6	3,9	3,9	3,6
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,8	0,9	0,6	0,6	0,9	0,8
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	6,7	5,6	4,1	6,7	5,3	4,2
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	5,0	4,0	3,5	4,9	4,0	3,7
Prekių ir paslaugų importas ^c	4,4	4,4	4,3	4,4	4,6	4,5
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	6,1	5,8	5,7	6,2	6,0	5,9
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^e	1,5	0,8	-0,3	1,0	0,2	-0,3
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	2,7	2,3	1,5	2,5	2,0	1,3
Einamosios sąskaitos balansas	1,6	0,2	-0,7	-0,3	-0,5	-1,4
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	3,1	1,8	0,9	1,2	1,2	0,1

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos pagal duomenis, paskelbtus iki 2019 m. gegužės 21 d.

^b Progozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d 2019 m. darbo užmokesčio augimo prognozė neapima jo perskaičiavimo dėl įsigaliojusių mokesčių ir pensijų sistemos pakeitimų.

^e Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

Infliacija nemenkai svyruoja, bet esminiai jos veiksniai keičiasi nedaug. Vis dar reikšmingai didėjant darbo užmokesčiui, toliau pastebimai kyla paslaugų kainos. Jų kilimas lemia daugiau kaip pusę bendrosios infliacijos. Tarp labiausiai bendrą paslaugų kainų lygį didinančių yra ir ne pačių būtiniausių paslaugų, pavyzdžiui, restoranų ir kavinių paslaugos. Tačiau tarp tokių paslaugų, kurios labiausiai prisideda prie paslaugų brangimo, yra ir namų ūkiams labiau būtinų, pavyzdžiui, transporto priemonių remonto ir priežiūros paslaugos, medicinos paslaugos, kirpyklų ir asmens priežiūros paslaugos, būsto nuoma. Bendrosios infliacijos svyravimus daugiausia lemia vėl sparčiau kylančios maisto kainos ir ūgtelėjusios degalų kainos. Maisto brangimas Lietuvoje sietinas su kurį laiką kylančiomis maisto žaliavų (išskyrus grūdines kultūras) kainomis pasaulyje. Tokią šių kainų kaitą lemia mažesnė maisto žaliavų gamyba bei jų atsargos, didelė pasaulinė paklausa ir šoktelėjusios naftos kainos. Pastarosios šiemet didėja stiprėjant įsitikinimui, kad naftą išgaunančios šalys laikosi susitarimo riboti šios žaliavos išgavimą, taip pat įtakos turi poveikio priemonės, taikomos Iranui, ir naftos išgavimo sutrikimai Venesueloje. Nors

naftos kainos per pastaruosius kelis mėnesius pakilo, jos tik dabar priartėjo prie praėjusiais metais stebėtų aukštumų, tad kol kas numatoma, kad šiemet naftos kainų lygis bus maždaug toks pat, koks buvo pernai. Kitaip sakant, naftos kainų pasikeitimas bendrosios infliacijos šiemet beveik nedidins, o ankstesnius keletą metų ją nemenkai didino. Tokia nuosaikesnė naftos kainų raida turėtų atsverti kitų, visų pirma, maisto ir kai kurių administruojamųjų kainų (elektros, dujų) didesnę augimą. Dabar numatoma, kad vidutinė metinė infliacija, pernai sudariusi 2,5, šiemet bus lygi 2,4, o kitąmet – 2,3 proc.